

Organizacija i realizacija snimanja TV serije

Martinović, Mateo

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:041608>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

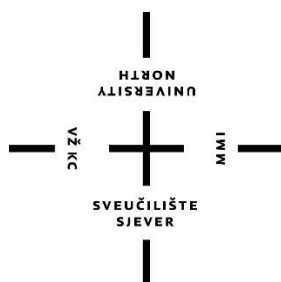
Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-29**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. 698/MM/2020

Organizacija i realizacija snimanja TV serije

Mateo Martinović, 1635/336

Varaždin, travanj 2020. godine

Sveučilište Sjever

Studij Multimedija, oblikovanje i primjena

Završni rad br. 698/MM/2020

Organizacija i realizacija snimanja TV serije

Student

Mateo Martinović, 1635/336

Mentor

mr. sc. Dragan Matković, dipl. ing.

viši predavač

Varaždin, travanj 2020. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za multimediju		
STUDIJ	preddiplomski stručni studij Multimedija, oblikovanje i primjena		
PRISTUPNIK	Mateo Martinović	MATIČNI BROJ	1635/336
DATUM	15.9.2020.	KOLEGIJ	Digitalna videoprodukcija
NASLOV RADA	Organizacija i realizacija snimanja TV serije		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Organization and realization of filming TV series		
MENTOR	mr.sc. Dragan Matković dipl.ing.	ZVANJE	Viši predavač
ČLANOVI POVJERENSTVA	doc. dr. sc. Darijo Čerepinko - predsjednik		
	1.	doc.art. Robert Geček - član	
	2.	mr. sc. Dragan Matković, v.pred. - mentor	
	3.	doc.dr.sc. Domagoj Frank - zamjenski član	
	4.		
	5.		

Zadatak završnog rada

BROJ 698/MM/2020

OPIS

U ovome radu potrebno je ukratko opisati cijeli proces od nastanka sadržaja TV serije do krajnjeg emitiranja na televiziji. Najveću pozornost je potrebno posvetiti produkcijskom dijelu (snimanju) jer je to najzahtjevniji dio u cijelom procesu i s jako puno detalja. "Vrijeme je novac," - ova izreka zasigurno igra glavnu ulogu u produkcijskom dijelu a upravo s kvalitetnom organizacijom i komunikacijom između svih sektora dolazi to optimalnog učinka da se sa što manje vremena snimi što više scena a da kvaliteta sadržaja ostane ista. Potrebno je objasniti procese prije i poslije snimanja a zatim detaljno opisati sve sektore i njihovu ulogu u snimanju, te na kraju dati konkretne opise sa seta.

U radu je potrebno:

- opisati organizaciju, produkcijski tim te sam programski format dramske serije
- opisati proizvodni proces, metode i uloge pojedinih funkcija i zaduženja u produkcijskom timu
- opisati tehničku opremu, osnovne tehničke pojmove vezane uz nju i način upravljanja opremom za vrijeme pripreme i samog snimanja
- opisati sve faze u postprodukciji
- dati konkretan primjer opisa rada kod snimanja u studiju i kod snimanja na lokaciji dramske TV serije

ZADATAK URUČEN

17. 09. 2020.

Dragan Matković

Predgovor

Kroz ovaj završni rad opisati ću sve ključne segmente organizacije i realizacije snimanja TV serije. Imao sam prilike raditi na 4 različita projekta na Novoj TV i zahvaljujući na tom iskustvu odlučio sam opisati cijeli proces snimanja. Vjerujem da mnogim kolegama studentima će ovaj rad biti koristan i poučan jer će moći vidjeti i razumjeti kako se odvija snimanje određenog TV formata u Hrvatskoj.

Ovom prilikom bi htio zahvaliti mentoru mr.sc. Draganu Matkoviću na pomoći i savjetima prilikom izrade ovoga rada.

Također bi htio zahvaliti kolegama s Nove TV koji su me prihvatili i uveli u svijet snimanja.

Naravno, najviše sam zahvalan svojim roditeljima koji su mi omogućili studiranje i davali mi punu podršku tijekom ovih godina.

Sažetak

U ovome radu ukratko je opisan cijeli proces od nastanka sadržaja do krajnjeg emitiranja serije na televiziji. Najveća pozornost je posvećena produkcijskom dijelu (snimanju) jer je to najzahtjevniji dio u cijelom procesu i ima jako puno detalja na koje treba obratiti pozornost. “Vrijeme je novac,, - ova izreka zasigurno igra glavnu ulogu u produkcijskom dijelu a upravo s kvalitetnom organizacijom i komunikacijom između svih sektora dolazi to optimalnog učinka da se sa što manje vremena snimi što više scena a da kvaliteta sadržaja ostane ista. U nastavku su ukratko objašnjeni procesi prije i poslije snimanja a zatim su detaljno opisani svi sektori i njihova uloga u snimanju, te su na kraju dani opisi kako to stvarno izgleda na setu.

Ključne riječi: snimanje, komunikacija, televizija, produkcija, organizacija

Summary

This paper briefly describes the whole process from creating content to the final broadcast of the series on television. The greatest attention is paid to the production part (recording) because it is the most demanding part in the whole process and has a lot of details that need attention. “Time is money,, - this saying certainly plays a major role in the production part, and with quality organization and communication between all sectors comes the optimal effect to shoot as many scenes as possible with as little time and keep the quality of content the same. The processes before and after filming are briefly explained below, followed by a detailed description of all sectors and their role in filming, and finally descriptions of how it really looks on the set.

Key words: recording, communication, television, production, organization

Sadržaj

1. Uvod	1
2.1. Predprodukcija	2
2.1.1. Producent	2
2.1.2. Pomoćnici producenta	2
2.1.3. Izvršni producent	3
2.1.4. Direktor <i>Castinga</i>	3
2.2. Produkcija	4
Planer snimanja	5
2.2.1. Režija	6
2.2.1.1. Filmska klapa	7
2.2.1.2. Dispozicija	9
2.2.2. Odjel Kamere	12
○ Kadar	13
2.2.3. Grip	14
2.2.4. Rasvjeta	16
2.2.4.1. Kvaliteta svjetla	17
2.2.4.2. Osnovna svjetlosna pozicija	18
2.2.5. Zvuk	20
2.2.6. Rekvizita	21
2.2.7. Kostimografija	21
2.2.8. Šminka/Frizura	22
2.2.9. Organizator lokacije	22
2.3. Postprodukcija	23
3. Praktični dio	25
3.1. Snimanje u studiju	25
3.1.1. Glumačka proba	26
3.1.2. Tehnička proba	26
3.1.3. Korekcije	27
3.1.4. Snimanje	28
3.2. Snimanje na lokaciji	32
4. Zaključak	35
5. Literatura	37

1. Uvod

Od samih početaka čovječanstva postojala je potreba za komunikacijom i organizacijom, neovisno koliko je ona primitivna bila ali postojala je i funkcionirala. Daljnjim razvojem čovjeka i društva cilj je bio dokumentirati događaje koji su se događali oko njih i širiti vijesti i znanje. Nakon što se u većem dijelu povijesti to prenosilo/komuniciralo pomoću papira i usmene predaje, Leonardo da Vinci je na prekretnici 15. i 16. stoljeća napravio prve skice camere obscure. To je bila primitivna kutija od dasaka s rupicom na jednoj strani, a unutar kutije nalazila se je svijeća koja je isijavala svjetlo kroz rupicu, te ako se ispred nje stavio neki predmet, mogla se je na zidu pratiti projekcija tog predmeta. Nakon toga, kroz povijest, razni znanstvenici se time bave i pokušavaju na različite načine usavršiti pokretnu sliku koja se prikazuje na zidu ili platnu. Bilo je raznih pokušaja i progresa no tek krajem 19. i početkom 20. stoljeća kada razvojem tehnologije i promjene u društvu pokretna slika dolazi do izražaja. Izumom televizije dolazi do promjene u društvu. Kako je vrijeme prolazilo televizija više nije imala samo ulogu širenja informativnog sadržaja, već i zabavnog, što je utjecalo i na produkciju da počne raditi razne sadržaje za ciljanu publiku i različitih TV formata.

U ovom radu konkretno će se opisivati organizacija i snimanje dramske serije. Takav televizijski format definira sljedeće: svaka epizoda traje 45 minuta, odnosno 60 minuta ukupno uključujući reklame, sezona ima oko 150 epizoda, a ovisno o gledanosti se kasnije dogovara snimanje sljedeće sezone, ima sporiji razvitak radnje tako da ako i gledatelj propusti epizodu može brzo pohvatati radnju, U „main cast-u“ odnosno glavnim ulogama u seriji ima otprilike dvadesetak glumaca uz dodatno epizodiste i statiste.

Ovakav format zahtjeva složenu organizaciju kao i sam proces snimanja. Svrha ovog rada je opisati sve pozadinske procese i fokusirati se na praktični dio snimanja kako bi osoba čitajući ovaj tekst dobila realnu sliku filmske industrije prije navedenog TV formata.

U nastavku prvo će se opisivati procesi koji se odvijaju u predprodukciji, zatim opisivanje svakog sektora unutar produkcije i njihove poslove te obrađivanje materijala u postprodukciji. Zatim u praktičnom dijelu će se opisivati proces samog snimanja te ukazati na najbitnije dijelove. Naravno, ima puno različitih situacija na koje se neke stvari ne mogu primijeniti, ali će biti objašnjeno kako i zašto se one drugačije odvijaju.

Kao izvor većine podataka iskorišteno je vlastito iskustvo stečeno na poslovima prvog i drugog asistenta režije, ali i od savjeta kolega koji su u tome poslu cijeli radni vijek.

2. Opis organizacije i sastavnih elemenata

Svaki projekt se dijeli u 3 glavne cjeline a to su: predprodukcija, produkcija i postprodukcija. U nastavku će se opisati svaka cjelina i što sve zahtjeva.

2.1. Predprodukcija

Predprodukcija je prva faza u procesu produkcije serije.

U Hrvatskoj, da bi neka privatna televizija mogla emitirati svoj sadržaj, po ugovoru s državom mora svake godine imati i emitirati domaći proizvod. Naravno, ima tu i mnogih drugih faktora, ali vezano za temu, ta informacija je bitna. Svaka TV produkcija ima svoje određene ciljeve i odrednice te na temelju toga odlučuju kakav sadržaj žele napraviti i na kraju plasirati na tržište. Postoji mnogo različitih načina kako doći do što šire publike ali uvjerljivo najčešći na našim prostorima je taj da se kod *castinga* uvrste i glumci iz susjednih država kako bi mogli prodati prava drugim TV stanicama koje će to emitirati u svojim državama.

Prije same razrade definirati će se nekoliko ključnih pojmova, a to su sljedeći:

2.1.1. Producent

Najodgovornija osoba u cijelom projektu. Sam započinje fazu pripreme. On naručuje i odobrava scenarij, bira i zapošljava režisera i ostale najvažnije članove ekipe. Također on financira sve članove tima i drži sve pod kontrolom (npr. ako glumac ili netko od produkcijske ekipe stvara probleme on može otpustiti tu osobu ili ih kazniti na prikladan način).[1]

2.1.2. Pomoćnici producenta

Kod većih projekata, producent zapošljava nekoliko asistenata koje će obavljati pojedine dijelove njegova posla. Oni pomažu oko rutinskih zadataka, rasporeda snimanja, koordinacije zaposlenih, sklapanja ugovora, iznajmljivanja opreme, isplate honorara i sl. Drugim riječima rade organizacijsko-administrativni dio posla koji je isto ključan za uspjeh projekta. [1]

2.1.3. Izvršni producent

Osoba koje ne sudjeluje u tehničkom i kreativnom dijelu posla ali je ipak odgovoran za cijeli projekt. Najčešće je to investitor tj. osoba koja financira seriju. Najčešći slučaj je da izvršni producent ujedno je i generalni direktor filmske ili televizijske kompanije. [1]

2.1.4. Direktor *Castinga*

Organizira audicije odnosno probe glume pojedinih dijelova scenarija te u konačnici u suradnji s producentom bira glumce za određene uloge. Također bira, osim glavnih uloga, i epizodiste te im šalje u digitalnom obliku scenarije kako napreduje snimanje. [1]

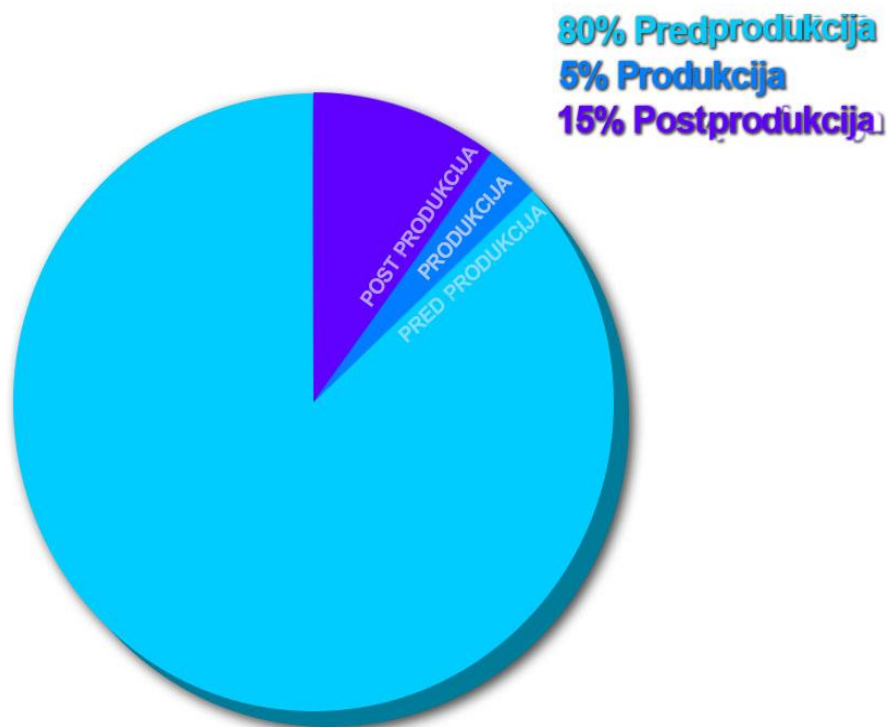
2.1. Nastavak Predprodukcija

Prvo se, na temelju raznih istraživanja, definira koja je ciljana skupina gledatelja. Zatim se određuje producent koji razrađuje početnu ideju i obavlja se naručivanje i izrada scenarija. Nakon toga organizira se *casting* gdje se određuju glumci za svaku ulogu u seriji. Producent zapošljava snimateljsku ekipu i snima se pilot (prva) epizoda. Ona se prezentira direktorima filmske/TV kompanije te oni odlučuju da li će prihvatiti ili odbaciti projekt.

Kada se projekt prihvati od strane direktora ide se u razradu svih daljnjih detalja. Kreativni direktor koji je odgovoran za cijeli izgled serije odnosno fizički vidljive detalje, definira scenografiju, kostime, šminku itd. sve u skladu s osobinama lika i njihovih međusobnih odnosa. Paralelno se planira izgradnja studija kao i lokacije na kojima će se snimati, financijska konstrukcija cijelog projekta, vremensko određivanje snimanja projekta, broj epizoda i također bitno *back up* scenariji u slučaju nezgode glavnih glumaca ili neke druge više sile zbog kojeg se ne može nastaviti normalan tijek snimanja.

Treba istaknuti kako kod planiranja izgradnje studija treba uzeti u obzir da prostorije se mogu iskoristiti za više svrha tako da neki dijelovi budu lako rastavljivi i da se može brzo odraditi preobrazba.

Svaki od gore navedenih dijelova zahtjeva ogromnu količinu ljudskih resursa, financija i najbitnije vremena. Kako je i u uvodu navedeno, najviše će fokusa biti na produkciji ali kako bi razumjeli koliko je ovo bitan dio cijelog projekta najbolje prikazuje sljedeći grafički prikaz.

Slika 2.1. Prikaz udjela svakog koraka

2.2. Produkcija

Svaki korak u snimanju ima svoju svrhu i svoje zašto. Snimanje se može isključivo odvijati na lokaciji ili u studiju ili oboje, sve ima svoje prednosti i mane. Odluka o tome može biti bazirana na priči, vremenu u godini i dostupnosti studija ili lokacije, ali najčešće odluka se donosi na temelju isplativosti, odnosno budžeta. [2]

Snimanje u studiju može biti jako skupo, ovisno o raznim varijablama, da li se studio iznajmljuje tjedno ili mjesečno ili za vrijeme predviđenog trajanja projekta. Također vrijeme u godini može diktirati cijenu, kao i grad u kojem se snima. Kada su u pitanju veliki projekti, najisplativija je opcija izgradnja studija (Produkcija je u posjedu zgrada namijenjene za snimanje, pa samo treba izgraditi svaki set unutar zgrada). Jedna od najbitnijih prednosti snimanja u studiju je kontrola radnih (snimateljskih) uvjeta, Može se kontrolirati vrijeme, zvuk, rasvjeta, doslovce sve i samim time neometano raditi. [2]

Dok s druge strane na lokaciji ima daleko manje kontrole, ali zato ima nekih drugih prednosti. U pravilu više se troši vremena za snimanje scena ali inače je više ekonomičnije. Lokacija često dodaje više na autentičnosti same priče i djeluje da produkcija izgleda više realističnije.[2]

Producent/i i režiser/i moraju na početku odlučiti da li će imati pristup s jednom ili tri kamere. Kada je u pitanju samo jedna kamera, ima se puno više kontrole nad kamerom i editiranjem, dopuštajući lijepu kombinaciju krupnih i širokih kadrova s puno kretanja i aktivnosti. S tri kamere, scene se više fokusiraju na dijalog kako bi na ugodan način priča tekla dalje.[2]

Planer snimanja

Osoba koja slaže raspored snimanja, konkretnije koje se sve scene snimaju u obje ekipe, piše procijenjeno trajanje snimanja svake scene, raspored kada su glumci slobodni i paziti ako snimaju u obje ekipe da ne dođe do preklapanja odnosno da jedna ekipa ne može snimati jer čekaju glumca. Također, u dogovoru s producentom odrede se koje scene imaju veći prioritet da se snime ako dođe do neke nepredvidive situacije, nakon svih skupljenih informacija, izrađuje dispoziciju (kasnije više o njoj) pazeći da nakon što se sva vremena zbroje, ispoštuje 12 satno radno vrijeme (uključujući pauzu na sredini radnog vremena u trajanju od jednog sata). U pravilu, dispozicija se radi za 5 snimateljskih dana unaprijed.

Nakon što je definirana snimateljska ekipa, scenarij, glumci, lokacija/studio i financijska struktura, dolazimo do najvažnijeg dijela, a to je snimanje. Kako se to sve odvija opširno će se opisivati u praktičnome dijelu ali kako bi bilo lako razumljivo prvo treba definirati svaki odjel sa svojom ulogom u cijelom procesu.

2.2.1. Režija

Glavni sektor u provedbi organizacije snimanja, kao i odlučivanja kako će se scene snimati i na koji način. Također, obraćajući pozornost na tehničku ispravnost, kontinuitet i da za svaku scenu bude sve spremno za rad. Sektor režije sastoji se od:

- **Režiser**

Osoba koja na autorski način vodi, usmjerava i koordinira procese predprodukcije, produkcije i postprodukcije. Kontrolira rad na pripremi umjetničkog djela za javno prikazivanje te glumcima daje uputstva o željenom načinu glume za pojedine scene kao i ostalim šefovima sektora o načinu osvjetljavanja i snimanja, stilu i vrsti glazbe, odnosno audiovizualnom karakteru koji želi postići. Režiser također može sudjelovati u procesu biranja glumaca za uloge. Uređivanju ili zamjeni pojedinih dijelova scenarija te uređivanje (montaži). Također, donosi odluke o pozicijama kamera, objektivima, koliko prolaza će biti potrebno za snimanje scene, da li će se koristiti *crane* ili nešto drugo, da li će se spajati neke scene ili okrenuti raspored snimanja scena.

- **Direktor fotografije**

Vođa sektora kamere i rasvjete na setu, zadužen za odlučivanje umjetničkih i tehničkih detalja vezano sa slikom. U konzultaciji s režiserom odlučuju o vrsti kamere koje će koristiti, filtere za kamere, objekti i ostale tehničke detalje. U pravilu redatelj objasni direktoru fotografije kakav vizualni efekt želi dobiti iz scene i prepusti mu organiziranje scene i način snimanja. Važno za ovaj posao je dobro poznavanje oblikovanja rasvjete i fotografije.

- **Prvi asistent režije**

Odgovoran za nadgledanje svih sektora i osiguravanja da svi glumci i snimateljska ekipa rade ispravno, efikasno i po rasporedu. Glavni je posrednik u komunikaciji između režisera/direktora fotografije i glumaca. U predprodukciji više je usmjeren na logistiku i planiranje tako da se režiser može više fokusirati na kreativni dio. Kada je sve spremno, zamoli sve ljude na setu za tišinu, provjeri da li su glumci ozvučeni, poziva

glumce/majstora tona/snimatelje na početne pozicije, najavi pokretanje zapisnika kamere i zvuka, prikazuje i lupa klapu i kada je sve spremno zove akciju (početak snimanja scene). Također je odgovoran za održavanje discipline na setu, ako dođe do ikakvih konflikata, prvi asistent mora riješiti situaciju. Sigurnost je prioritet na svakome filmskom setu i paralelno mora pratiti da se svi zdravstveni i sigurnosni standardi poštuju.

2.2.1.1. Filmska klapa

Klapa se koristi za usklađivanje slike i zvuka u montaži. Postoje digitalne i obične klapa. Na snimci se vidi trenutak kada je klapa lupljena, a na zvučnom zapisu čujemo kada se to dogodilo, obilježi se početak i sve ostalo će biti usklađeno.

Slika 2.2. Filmska klapa

Ima puno različitih klapa ali svaka mora sadržavati sljedeće informacije:

Memorijska kartica na koju se sprema snimka, broj scene, broj kadra, naziv projekta, ime i prezime režisera i direktora fotografije, datum. Opcionalno je još dodati da li se snima u interijeru/eksterijeru, dan/noć i koliko *frameova* u sekundi kamera snima.

Lupanje klape u kompleksnijim pozicijama kamere zna biti problem ali ima nekoliko načina kako da se to riješi koje će biti objašnjene u praktičnome dijelu. Također treba napomenuti da lupanje klape generalno igra veliku ulogu jer od trenutka kada 1. asistent pokrene snimanje slike i zvuka pa sve do akcije prođe neko vrijeme, a cilj je da to bude što kraće jer sve to zauzima memorijski prostor (računajući i *back up*). Naravno najbitnija uloga klape je usklađivanje zvuka i slike, tako da ona mora biti jasno vidljiva na svim kamerama i ne smije biti glasnije buke u trenutku lupanja jer to znatno može nepotrebno otežati posao montažera u postprodukciji.

- **2. Asistent režije**

Osoba zadužena za pridržavanja rasporeda snimanja, odnosno da za svaku scenu glumci i set budu spremni. Glavni posrednik u komunikaciji između svih sektora. Na početku radnog dana postavlja razradu dispozicije na ploču koju svi u produkciji mogu vidjeti i razumjeti kada se koja scena i gdje snima, i kako ide vremenski snimanje s obzirom na procjenu snimanja.

Najbitniji dio posla je odlično poznavanje dispozicije i kako će se razvijati kroz dan i po potrebi ako dođe do rotacije ili izbacivanja scena pravovremeno organizirati optimalan raspored snimanja te obavijestiti glumce i direktore svih sektora. Kada završi snimanje scene, provjerava da li glumci imaju presvlaku ili *make up* korekciju i na temelju toga sve u sektorima obavještava, zatim glumci prolaze tekst a drugi asistent provjerava da li set je spreman (ima li možda promjene rasvjete ili selidbe na drugi set) i provjerava s majstorom rasvjete i rekvizitom i kamerama da li je sve spremno i zatim poziva glumce i ostatak snimateljske ekipe na set.

Također, treba brinuti o statistima, na dispoziciji točno piše koliko treba statista doći za koju ulogu u koje vrijeme (na mail se prethodno dobiju kontakti). Kada dođu potrebno ih je poslati u garderobu da se po potrebi obuku za ulogu, također vrijedi za šminku i frizuru, i uz nalog od 1. asistenta dovodi ih na set. Uz mnoge ostale zadatke koji će se u nastavku objasniti, mora ispuniti tablicu evidencije ljudi koji su radili na kojoj poziciji taj dan, koji su glumci/epizodisti snimali i koji statisti su bili (za njih se dodatno upisuje vrijeme dolaska i odlaska) za administrativne potrebe produkcije.

2.2.1.2. Dispozicija

Dispozicija je ključni element po kojem svaka osoba točno zna sve o snimateljskom danu. Na početnoj strani se nalaze sve bitne informacije za obadvije snimateljske ekipe (studio/lokacija) a to su sljedeće:

- Datum snimateljskog dana, naziv projekta te ime produkcije
- Popis režisera, direktora fotografije i 1. asistenta režije u oba tima
- Vrijeme početak rada, početak snimanja te kada je pauza i završetak rada i snimanja (na lokaciji početak rada varira jer ovisi o tome da li ima više noćnih scena pa se kasnije kreće, također ovisno o daljini lokacije od studija, snimanje završava ranije jer se i put i povratak na lokaciju računa u radno vrijeme)
- Informacije o izlasku i zalasku sunca (jako bitno za kalkuliranje snimanja dnevnih/noćnih scena na lokaciji)
- Ukupan broj predviđenih scena za snimanja za obadvije ekipe
- Kronološki poredani setovi i u kojem studiju će se snimati (kao što je i vidljivo iz primjera niže zna biti situacija kada lokacijska ekipa zna prvo snimati u studiju pa tek kasnije ide na lokaciju)
- Broj glumaca (kasnije u razradi dispozicije lakše snalaženje), ime uloge, ime i prezime glumca, vrijeme dolaska glumca u šminku, vrijeme trajanja presvlake, šminkanja i frizure te kada mora biti na setu
- Ako glumac/glumica snimaju u obadvije ekipe i idu na lokaciju, sadrži i vrijeme kada iz studija ima transport na lokaciju i isto kada mora biti spreman/spremna na setu
- Gdje piše u kolumni ime glumaca „TBA“ (to be announced) znači da su to epizodisti i njihove kontakte se dobiva od *castinga* na email
- Popis broj i uloge statista te njihovo vrijeme dolaska, vrijeme pripreme da budu spremni za snimanje i po potrebi vrijeme odlaska snimanja na lokaciju

Iz početne strane dobiva se većina bitnih informacija, no dispozicija sadržava još i sljedeće:

- Kompletan tekst (replike, didaskalije, upute režiseru) za svaku scenu
- Popis glumaca i statista u svakoj sceni
- Informacije o snimanju interijer/eksterijer, koji je dan u seriji
- Najbitniji dijelovi rekvizite (npr. auto, puške itd.), šminke (npr. masnica) i kostima

Također, postoji još i kostimska dispozicija na kojoj drugi asistent vidi što svaki glumac nosi u sceni i prema tome daje upute prvom asistentu i glumcima da li imaju presvlaku kako bi se znalo kalkulirati za daljnji tijek snimanja.

DISPOZICIJA ZA : SRIJEDA 18.3. 2020.

IMPORTANT : IT IS YOUR RESPONSIBILITY TO KNOW IF YOUR CALL TIME DIFFERS FROM GENERAL CREW CALL
 THERE IS NO PHOTOGRAPHY OF ANY KIND UNLESS PRIOR APPROVAL HAS BEEN GIVEN FROM PRODUCTION
 NO FOREIGN CALLS UNLESS APPROVED BY PM; ALL CALLS SUBJECT TO CHANGE BY PM AND
 MOBILE PHONES AND SMOGONS IN STUDIO ARE NOT ALLOWED

DAN RADA: 174		DAN SNIMANJA: 174		PRODUCTION NOVA TV		ZIG UNIT CREW CALL	
ZIG UNIT CREW CALL - studio		Director production:		Production:		ZIG UNIT CREW CALL	
POČETAK RADA	07:00	Tel (48) Dubrovnik		DOP		POČETAK RADA	08:00
POČETAK SNIMANJA	07:30	Tel Fax SBN		DOP		POČETAK SNIMANJA	08:30
PAUZA	13:25-14:25	Soc. Over Mailbox		DOP		PAUZA	14:20-15:20
ZAVRŠETAK SNIMANJA	19:00	Prod. Area SBN		DOP		ZAVRŠETAK SNIMANJA	19:30
ZAVRŠETAK RADA	19:00					ZAVRŠETAK RADA	20:00

UNIT 1: MALI I VELIKI studio -23 sc / UNIT 2 : PAVOLJON 34 +LOC -15sc

UNIT 1 - ADRESA

ZIG VELESALJAM PAVILJON 18 - MALI STUDIO
 ZIG VELESALJAM PAVILJON 18 - VELIKI STUDIO
 ZIG VELESALJAM PAVILJON 18 - VELIKI STUDIO
 ZIG VELESALJAM PAVILJON 18 - VELIKI STUDIO
 ZIG VELESALJAM PAVILJON 18 - VELIKI STUDIO

UNIT 2 - ADRESA

ZIG VELESALJAM - pav 34
 ZIG VELESALJAM - pav 34
 ZIG VELESALJAM - pav 18
 ZIG VELESALJAM

SETOV:

MIRNA GOSTIONA
 90 LUKA
 redress - BANKA INT | swing set |
 IMANJE
 JELENINA KUĆA

SETOV:

NOTELSKA SOBA -KARLO
 MAJNA SOBA
 OSTAVA
 KAFIC - EXT 1 | MOST

ACTORS CALL				UNIT 2 LOKACIJE					
ID	character	actor	prep	cost	ready on set	prep	cost	travel	ready on set
1	LOLA		06:30	07:15	07:30			11:05	11:15
8	KODR		06:55	07:10	07:30			13:35	13:45
9	GOHRAN		06:55	07:10	07:30			15:35	15:45
14	IBRO		06:55	07:10	07:30				
22	KARMELA		07:50	07:50	08:05				
10	MAJA		07:50	08:30	08:50			11:40	11:50
23	PETAR (IMAN)		08:25	08:40	08:50				
128	LIJENA		08:55	09:55	10:15			16:05	16:15
8	LILKA		10:45	11:00	11:20				
210	POLICAJAC KRUNO		10:40	11:00	11:20				
7	TAMARA		10:35	11:20	11:40				
78	MATILJA		11:00	11:20	11:40				
112	MIRNA SESTRA JOSIPA		10:40	11:10	11:40				
206	BOZIDAR		13:45	14:05	14:25				
3	KARLO				15:20	07:45	08:05	08:20	08:30
248	BRANKA SLUŽBENIK	TBA	14:40	15:00	15:20				
2	SASA				15:45	11:30	11:45	12:05	12:15
18	BRUNO		16:30	16:45	17:05				
16	JELENA		16:30	17:10	17:30				
5	JULIJA		16:00	16:45	17:05				
11	MADA				18:30	07:15	08:00	08:20	08:30
247	POBODOVAIC 1	TBA				16:25	16:45	17:05	17:15

No	OPERATOR	REPORT TO	CALL	COST	W/P	FINISH	ON SET
5	GOSTI	UNIT 2 ZIG VELESALJAM PAVILJON 18- studio	07:00	07:00	07:10	07:20	07:30
2	MEO OSOBLJE	UNIT 1 ZIG VELESALJAM PAVILJON 18- studio	11:10	11:20	11:30	11:40	11:40
2	PAČIČENTI	UNIT 1 ZIG VELESALJAM PAVILJON 18- studio	11:10	11:20	11:30	11:40	11:40
1	POLICAJAC 2	UNIT 1 ZIG VELESALJAM PAVILJON 18- studio	14:00	14:00	14:10	14:15	14:25
1	ZARITAR U BANGI	UNIT 1 ZIG VELESALJAM PAVILJON 18- studio	14:40	14:50	15:00	15:10	15:20
3	PROLAZNIKA	UNIT 1 ZIG VELESALJAM PAVILJON 16- LOKACIJA	16:35	16:40	16:51	17:00	17:15

II extra tab
 SPECIAL NOTES II

Slika 2.3 Primjer početne strane dispozicije

• **Skript nadglednik**

Iznimni bitan član režije u procesu snimanja, osoba koja nadgledava kontinuitet garderobe, rekvizite, rasvjete, kamera, zvuka, okoline na setu, frizure, šminke i cijele priče u konačnici. Zapise koje vodi za vrijeme snimanja svake scene od velike su važnosti montažeru pri rezanju scena.

Odgovorni su za praćenje progressa snimanja na dnevnoj bazi. Praktički, skript nadglednik reprezentira montažera i pisca serije na setu te je desna ruka režiseru i direktoru fotografije. Između svega ostalog, oni se moraju pobrinuti da se na kraju snimanja epizode mogu editirati bez ikakvih propusta.

Također, prate tekst koji treba biti izgovoren i ako glumci nešto ne izgovore ili možda imaju ideju kako poboljšati scenu, konzultiraju se sa skript nadglednikom i ako se ta promjena uklapa u atmosferu i bit scene onda ju odobrava i zapisuje iznimku u skript izvještaj. Vode bilješke svih detalja potrebnih za rekreiranje kontinuiteta scene, lokacije i akcije.

Za svaki prolaz zapisuje koliko je trajalo snimanje, pozicije glumaca, bitne odrednice pokreta glumaca, koji objektivni su se koristili i još opcionalno dodatne detalje ovisno o kompleksnosti scene. Nakon radnog dana, ispunjava tablicu glumaca koji su bili taj dan, broj statista (koje provjerava s drugim asistentom) i zajedno s memorijskim karticama od kamera i zvuka i dnevnog izvještaja ostavlja kod montažera (isto rade skript nadglednici u studiju i lokaciji).

2.2.2. Odjel Kamere

Korištena kamera: Sony PXW-FS7 – 4K XDCAM

- Sony E-Mount
- DCI 4K (4096 x 2160) do 60FPS (Frame per Second – broj slika u sekundi)
- UHD do 60 FPS, HD do 180 FPS
- 4096 x 2160 s eksternim snimačem
- XAVC-I, XAVC-L, MPEG-2
- XAVC-I DO 600 Mbit/s
- Dual XQD Prostor za memorijske kartice
- Dual HD/3G-SDI & HDMI Output
- Ergonomski rukohvat s kontrolama kamere

[5]

Slika 2.4. Kamera Sony FS7

- **Snimatelj**

Osoba koja upravlja kamerom i odgovorna je za tehničke aspekte slike. Suraduje s ostalim članovima filmske ekipe, a posebno sa snimateljem zvuka, scenografom i naravno režiserom i direktorom fotografije. Pomoću komunikacijskog uređaja povezan je s režijom i na njihov nalog slaže kadar i dogovaraju se o pokretima kamere kroz cijeli prolaz (*švenkanje*, - osoba izlazi iz kadra ili ju prati do kraja itd.). Direktor fotografije na monitoru gleda sliku i javlja snimatelju da li treba modificirati tehničke detalje (otvor blende, filter, drugi objektiv i sl.). Važno znanje snimatelja je s područja fotografije i oblikovanja rasvjete.

- **Kadar**

Tehnički, kadar je jedan neprekinuti čin snimanja, sve što se snimi od uključenja do isključenja kamere. Za gledatelja, to je jedna neprekinuta filmska snimka. Unutar jednog kadra se prostor i vrijeme prožimaju do nerazlučivosti, pa se kadar iz aspekta odnosa filmske tehnike prema snimanoj građi može definirati kao jedan omeđeni prostornovremenski kontinuum prikazivane građe. Ta prostornovremenska omeđenost kadra, odnosno mogućnost filma da "siječe" i omeđuje ono što se u čovjekovu opažanju ne može sjeći i omeđivati, ujedno je izvor drugog, vrlo složenog oblika filmskog zapisa, montaže. Naime, kad se montažom spoje dva kadra snimljena na različitim mjestima i vremenima, taj se spoj očituje kao prostornovremenski skok upravo zbog toga što je svaki od ta dva kadra zaseban prostornovremenski kontinuum prikazivane građe. To je ujedno i najosnovnija činjenica o snimanju i stvaranju filmskog djela: film se snima kadar po kadar, a zatim se kadrovi montažno spoje.

Kadar je oblik filmskog zapisa koji uključuje i sve ostale oblike (položaje kamere, slikovne i zvučne oblike filma). Upravo postojanje tih drugih oblika, tzv. parametara kadra, omogućuje razlikovanje među kadrovima. S obzirom na stanje kamere mogu biti statični ili dinamični, a s obzirom na pronicanje dubine dubinski ili plošni.

Tijekom nekog kadra zapaža se kao omeđeno ono što je inače u našem zbiljskom opažanju neomeđeno, bez jasnih prostornih i vremenskih granica. Kako je kadar prostorno omeđen pravokutnim okvirom platna ili ekrana, a vremenski njegovo trajanje počinje i završava u nekim graničnim trenucima, i kako smo pri tome svjesni da se

snimljeni prostor nastavlja iza rubova okvira i da prikazano zbivanje ima svoju prošlost i budućnost, svaki se kadar može doživjeti kao pomno izabrana cjelina, kao prostornovremenski isječak nečega što je veće i dulje. Ta izabranost pridaje kadru u gledateljevu doživljaju posebnu značenjsku vrijednost, vrijednost važnosti ili izuzetnosti građe što se u njemu prikazala. [6]

- **Šarfer/fokus majstor**

Ovisno o tipu kamere koja se koristi u snimanju i potrebama umjetničkog efekta postoji osoba zadužena za izoštravanje slike (fokus, oštrinu). U studiju su se koristile kamere koje imaju manju dubinsku oštrinu a snimanje se odvijalo na manjem prostoru. Zbog toga su za podešavanje oštine slike koristili poseban dodatak kameri kako bi na najpraktičniji način mogli imati stabilan kadar i podešavati oštrinu.

Kamere koje imaju veću dubinsku oštrinu zahtijevaju odvojeno kontroliranje oštine slike. Fokus majstor je osoba odgovorna za kompletnu oštrinu slike. [4]

- **Asistent kamere**

Glavni zadatak je da kamera uvijek bude spremna za snimatelja. Kada režiser ili direktor fotografije odrede pozicije kamere, oni postavljaju stativ, montiraju kameru na nju i stavljaju prethodno određene objektivne. Također, stavljaju u kameru (po potrebi) filtere i brinu se da uvijek ima baterije za snimanje i napunjene rezervne. Kada završi snimanje scene uzimaju kamere i ponovno ih postavljaju na pozicije i montiraju, tijekom tehničke probe postavljaju markere za glumce da znaju do kuda se mogu kretati ili gdje trebaju stati u razgovornu poziciju.

2.2.3. Grip

Sektor usko povezan s odjelom kamere, zaduženi za kompleksnije tehnike snimanja npr. *dolly* (far) ili *crane* (kran) kada se koriste. Također montiraju kamere na neuobičajene pozicije kao što je na vrhu ljestvi ili na haubu od auta.

Kada slažu far (eng. dolly), u dogovoru s režiserom, postavljaju ga na određenu dužinu i poziciju, mora biti ravan kako ne bi tijekom „vožnje“ bilo nepoželjnih situacija. Nakon montiranja fara i kamere na nju, imaju komunikaciju s režijom i dogovaraju se o brzini vožnje kao i da li se kamera lagano diže/spušta ili nešto drugo.

Ista stvar vrijedi i s montažom i upravljanjem *cranea*.

Slika 2.5. Kran (eng. crane)

Slika 2.6. Postavljanje tračnica (eng. dollya)

2.2.4. Rasvjeta

„ Film bez zvuka je nijemi film, film bez rasvjete je radio.“

Film i TV su dvodimenzionalni mediji, te pomoću rasvjete stvaramo dojam trodimenzionalnosti. Trećom dimenzijom objašnjavamo gledatelju prostorne odnose u slici.

Ekspozicija i kontrast su glavni elementi vidljivosti u kinematografiji.

Odabir smjera iz kojeg će neka scena ili predmet biti osvjetljeni je jedna od najvažnijih snimateljskih odluka. Važnost smjera svjetla je u tome što u njemu ovisi ima li na slici sjena, kakav je njihov oblik, položaj i veličina. Sjena daje informacije o trodimenzionalnoj prirodi snimanog prizora.

Neki smjerovi svjetla imaju posebno značenje za snimatelja, jer osvjetljenje iz tih smjerova na naročit način ističe ili prikriva pojedine značajke snimanog predmeta.

Kvaliteta i kontrast svjetla su usko povezani. Viši kontrast se lakše postiže tvrdim, a niži mekšim svjetlom. Tvrdo svjetlo je usmjerenije, teže zaobilazi prepreke, pa su sjene koje ono stvori gušće. Meko svjetlo je po prirodi raspršeno, difuzno. Zaobilazi prepreke, reflektira se od okoline i prosvjetljava sjene. [3]

2.2.4.1. Kvaliteta svjetla

Po kvaliteti svjetlo može biti tvrdo i meko. Razlikujemo ih po karakteru sjene. [3]

Kvaliteta svjetla zavisi o veličini izvora svjetla. Što je izvor svjetla manji, svjetlo je tvrđe. Što je izvor svjetla veći, svjetlo je mekše. [3]

Slika 2.7. Razlika između sunčevog i mekog svjetla [3]

Lijeva slika je osvijetljena tvrdim sunčevim svjetlom: sjene su oštre i jasno prate oblik predmeta. Desna slika je osvijetljena mekim svjetlom: sjene su rasplinite, meke, samo ovlašno prate oblik predmeta, a ukupni kontrast slike je manji. [3]

Što je izvor svjetla veći, više zraka uspijeva zaobići prepreku, zbog čega je područje polusjene šire, a svjetlo mekše. [3]

Po oblačnom danu oblaci preuzimaju od sunca ulogu izvora svjetla. Gledajući sa zemlje, oblaci su veći izvor, a Sunce manji. Po oblačnom danu je svjetlo meko, a po sunčanom tvrdo. [3]

2.2.4.2. Osnovna svjetlosna pozicija

Zajednička je značajka fotografije, filma i televizije da prikazuju trodimenzionalni svijet na dvodimenzionalnoj plohi (fotografskog papira, filmskog platna ili TV ekrana). [4]

Za postizanje treće dimenzije u fotografskom mediju često nije dovoljan jedan izvor svjetla. Zbog toga su razvijeni svjetlosni sklopovi sastavljeni od više izvora svjetla koji se rijetko pojavljuju u prirodi, ali omogućuju da snimljeni prizori izgledaju prirodno. [4]

Osnovna svjetlosna pozicija je jedan od takvih sklopova. Sastoji se od četiri izvora svjetla: glavnog, dopunskog, stražnjeg i pozadinskog. Prvenstveno namijenjena osvjetljavanju ljudskog lica, može se primijeniti i na znatno složenije prizore. [4]

- **Glavno svjetlo (eng. Keylight)**

Opisuje volumen snimanog predmeta. Glavno svjetlo može dolaziti iz bilo kojeg smjera, ukoliko taj smjer ocrtava volumen snimanog predmeta na način koji želimo. [4]

Cilj glavnog svjetla je, u stvari, da stvori sjenu, jer sjena daje volumen. [4]

- **Stražnje svjetlo (eng. Backlight)**

Svjetlo u suprotnom smjeru od glavnog svjetla.

Ovo svjetlo nazivamo stražnjim ili akcentirajućim, a u snimateljskom žargonu se često susreće i naziv *kontra*. Uloga stražnjeg svjetla je odvajanje snimanog predmeta od pozadine. [4]

- **Dopunsko svjetlo (eng. Fill light)**

Suviše tamnu sjenu treba prosvijetliti, kako bi detalji u sjeni postali vidljivi, prepoznatljivi kao dio lica. Tu ulogu ispunjava dopunsko svjetlo. [4]

Uloga dopunskog svjetla je isključivo reguliranje kontrasta, nikako modeliranje volumena. Zbog toga dopunsko svjetlo ne bi smjelo stvarati vidljive sjene. Bilo bi idealno kada bi dopunsko svjetlo moglo dolaziti iz objektiva kamere, kako bi sjene ostale sakrivene iza snimanog objekta. Budući da to nije moguće, postavlja se neposredno iznad objektiva ili što bliže objektivu kamere, ali sa strane suprotne

glavnom svjetlu. Poželjno je da po kvaliteti bude što mekše, kako bi eventualne sjene bile manje uočljive. [4]

Intenzitet dopunskog svjetla ne smije biti viši od intenziteta glavnog svjetla, kako se ne bi poništilo modeliranje volumena stvorena glavnim svjetlom. [4]

- **Pozadinsko svjetlo**

Glava osvijetljena glavnim, stražnjim i dopunskim svjetlom ima jasno izražen volumen i odvojena je od pozadine, ali na crnoj pozadini izgleda kao da je izrezana i nalijepljena. Slici u cjelini nedostaje „zraka“. [4]

Ovaj nedostatak ispravlja pozadinsko svjetlo. Za razliku od ostala tri svjetla koja imaju manje-više precizno određene položaje i smjerove, položaj i smjer pozadinskog svjetla nisu unaprijed određeni. Određuju se prema zahtjevima svake konkretne pozadine. [4]

- **Gaffer**

Glavni tehničar rasvjete, odgovoran za realizaciju (ponekad i dizajn) vizije rasvjete direktora fotografije. Odgovoran za ispravnost i korištenje električne opreme (napajanje, električno opterećenje i sl.).

Kod postavljanja rasvjete ima puno elemenata i on nadzire i orkestrira cijelom postavom, od postave određenih lampi, određivanje kuta rasvjete, postavljanja zastavica (eng. Flags; neproziran komad tkanine ili nekog drugog tamnog materijala koji služi za kontrolu neželjenog svjetla. Postavlja se na stativ tako da radi sjenu ili blokira upad svjetla sa strane u objektiv), gelovi/filteri ispred izvora svijetlosti za dobivanja određenog efekta do određivanje temperature i zasićenosti svijetlosti.

Gaffer mora imati vrhunsko znanje u području elektroenergetike, poznavanja, korištenja i montiranja rasvjetne opreme. Najbitnija rasvjetna oprema:

- ARRI SkyPanel S360-C
- ARRI SkyPanel S60
- ARRI SkyPanel S120
- Aladdin
- ARRI Studio T
- ARRI Tungsten

- **Best boy**

Realizatori postavljanja rasvjete kako je direktor fotografije naumio uz naredbu od majstora rasvjete. Odgovoran za opremu i raspodjeljuje električare koji postavljaju rasvjetna tijela na set.

2.2.5. Zvuk

- **Majstor tona**

Tonski majstor snima, uređuje i emitira tonske snimke, realizira tonski dio snimanja te održava tonsku opremu. Prije početka snimanja, majstor tona uspostavlja zvučni sustav s pratećim spojevima tehničkih sredstava (mikrofoni, pojačala, itd.). Nakon postavljanja, ispituje rad sustava. Nakon što je ispravno postavio komunikaciju između snimatelja, režije i asistentata režije, po dogovoru s režiserom ozvučuje glumce (ili se koristi samo mikrofonom)

Tijekom snimanja provjerava i podešava razine tona na tonskom pultu te oblikuje zvučnu sliku po zahtjevima redatelja.

Ovo se većinom odnosi na majstora tona u lokacijskoj snimateljskoj ekipi, dok u studiju ne mora postavljati komunikaciju i ozvučenje s „bubicama“ već se uglavnom fokusira na tehničku ispravnost zvuka i podešavanje razine signala, kao i pravilno obilježavanje zvukovnog zapisa (broj epizode, scene, kadar).

- **Snimatelj zvuka**

Snimatelj zvuka je asistent majstoru tona i kojem je glavna odgovornost postavljanje mikrofona na glumce i/ili držeći mikrofoni. Njihov cilj je držati mikrofoni što bliže glumcu (kako bi dobili što čišći zvuk) i pratiti njihove kretnje, bez da mikrofoni ili štapi uđu u kadar (kao i njihova sjena) ili da se vidi u refleksi (neželjeni efekt koji se događa kada su u kadru prozori ili ogledala u kojima se može vidjeti dio snimateljske ekipe ili opreme).

Slika 2.8. Primjer pravilnog snimanja zvuka

2.2.6. Rekvizita

Postoje 2 vrste rekvizitera: nabavni rekviziter i rekviziter na setu. U nabavi, rekviziter nabavlja, prikuplja, preuzima i priprema rekvizitu potrebnu za cijeli projekt. Sve to čini na osnovu knjige snimanja, prema uputstvima redatelja, scenografa, kostimografa i njihovih asistenata.

Rekvizita na setu, na isti način, generalno oprema svaku prostoriju raspoređujući i postavljajući rekvizite u njemu. Za snimanje svake scene i kadra, posebno priprema i raspoređuje scensku rekvizitu i vodi računa o glumačkoj rekviziti (mobitel, auto, pištolj itd.).

Za svaki snimajući dan, rekvizita ima listu potrebnih stvari za svaku scenu i ako dođe do ikakvih komplikacija (što je velika mogućnost s obzirom da se snima i po 40 epizoda unaprijed) konzultira se sa skript nadglednikom.

2.2.7. Kostimografija

Isto se dijeli na kostimografiju u nabavi i dizajniranju i kostimograf na setu. Nakon što su se definirali likovi i njihovi odnosi u seriji, kostimograf na temelju tih opisa dizajnira što bi trebao svaki lik nositi (vizualno jako bitno jer pridonosi puno u razvoju karaktera lika, i prati kako se lik mijenja kroz seriju).

Nakon toga, glavni kostimograf nadopisuje što sve točno svaki lik u sceni treba imati od kostima.

Kostimska dispozicija je kostimografima na setu najbitniji dokument i na temelju toga presvlače glumce ili popravljaju kostim, naravno sve uz konzultacije sa skript nadglednikom.

Ako se nešto dogodi tijekom snimanja ili se donese odluka koja mijenja originalnu zamisao, u njihovu dispoziciju se sve bilježi i na kraju dana predaje šefovima sektora kako bi se u svakom trenutku moglo znati kako se je odvijalo tijekom snimanja.

2.2.8. Šminka/Frizura

Ključan sektor u vizualnom predstavljanju lika. Kao i kod kostimografije, radi se posebna dispozicija s jasno definiranim frizurama i šminkom za svakoga glumca. Planer snimanja ovaj sektor mora jako dobro razumijevati (što se tiče vremenskog spremanja glumaca), i također između snimanja scena obratiti pozornosti da li glumci skidaju šminku, treba napraviti korekcije ili nešto kompliciranije (npr. pravljenje masnice i sl.). Također, događaju se neka odstupanja od zamišljenog i tu se isto konzultira sa skript nadglednikom oko problematike.

2.2.9. Organizator lokacije

Unaprijed se dogovara lokacije na kojima će se snimati (uglavnom su to lokacije od ključne važnosti za seriju, npr. nečija tvrtka ili kuća) dok ostale lokacije se dogovaraju po potrebi. Nakon što planer snimanja, zajedno s producentom i scenaristom, dogovore što će trebati, organizator/i lokacije odlaze na nekoliko mjesta, izvide situaciju (kakvi su uvjeti, ima li puno pozadinske buke, parkiranje..) i s vlasnikom mjesta sklope ugovor. Također, kada se dođe snimati na dogovorenu lokaciju, organizator je odgovoran za sve prostorije, kao i gdje će snimateljska ekipa imati prostor, glumci presvlaku i šminku i sve ostalo.

Treba napomenuti kako za lokacijsku snimateljsku ekipu potreban je i agregatist. Kako često zna biti snimanja u šumi ili lokacijama koje nemaju pristup struji, agregatist dovozi agregat u kamionu i po napatku organizatora lokacije ga postavlja gdje je najpraktičnije. Također, mora s kablovima povezati sve sektore kojima treba struja pazeći da električno ne optereti sustav.

2.3. Postprodukcija

Kada je proces produkcije (snimanja) završen, vrijeme je za editiranje audio-vizualnih materijala. U ovome procesu najviše su uključeni (što se tiče savjetovanja oko finalnog izgleda sadržaja) režiser/i, producent i pisci serije.

Na kraju snimateljskog dana, kada se predaju audio i videomaterijali, najbitnije je osigurati adekvatno mjesto za spremanje tih podataka, i obavezno napraviti *back up* svih materijala. Ovo je jedan on najvažnijih početnih koraka koji se moraju ispravno napraviti jer najgora stvar koja se može napraviti, kada je sve već bilo zamišljeno i snimljeno, da se snimljeni dio izgubi nepovratno i da se moraju ponovno snimati scene.

- **Uređivanje videomaterijala**

Nakon što je montažer prikupio i organizirao sve podatke, te napravio *back up*, čita i proučava scenarij i skript izvješća za svaki snimajući dan. Prvo, napravi grubu montažu s videomaterijalom poredanih po scenama koji čine jednu cijelu epizodu.

TV format telenovele definiran je da svaka epizoda ima 35 scena.

Zatim, u konzultaciji sa režiserom, montažer može konkretnije spajati scene i koristiti određene kadrove kako bi se dobio određeni umjetnički efekt.

Zatim kada je pri kraju editiranje epizode „zaključaju“ se videosekvence s pravilnim vremenskim kodovima (točno zapisano kada počinje i završava koji kadar), jer kasnije još slijede procesi koji će se nadodavati na obrađeni materijal i najvjerojatnije će trebati još detalje doradivati.

- **Uređivanje i dodavanje zvuka**

Nakon zaključavanja slike slijedi obrada zvuka. Sa svakim kadrom postoji i odgovarajući audiozapis koji je temelj za daljnju montažu. Audioinženjeri su odgovorni za praćenje audiotraka kroz cijelu seriju, rezanje i pravilno postavljanje dijaloga, uklanjanje nepoželjne pozadinske buke i dodavanje raznih zvukovnih efekata po potrebi (zvono na vratima, zvuk policije itd.).

Također, određeni audiodijelovi su snimljeni posebno bez videomaterijala kao što je na primjer razgovor na telefon. Glumci posebno snimaju te dijaloge i zatim ih se pravilno sprema i dodaju zvukovni efekti kako ne bi zvučalo ne prirodno. Zna se dogoditi da ton majstor za vrijeme snimanja krivo procijeni kvalitetu zvuka i kada shvate da je audiozapis neupotrebljiv, ponovno se pozovu glumci te ponovno snimaju svoje replike kako bi se na kraju kvaliteta sadržaja očuvala.

Što se tiče glazbe, generalno za cijeli projekt (seriju) najisplativije i najsigurnije je angažirati glazbenika/skladatelja. Ako bi se koristilo s tuđom glazbom, tu može biti problema oko autorskih prava i raznih naknada. Optimalno je imati jednog glazbenika i objasniti cijeli koncept serije i kakvo raspoloženje vlada u svakoj sceni te na temelju toga skladatelj se može više angažirati oko projekta i dati bolji konačni rezultat.

- **Vizualni efekti**

Nakon prethodnih koraka, po potrebi rade se vizualni efekti. Oni se koriste kada se ne može snimiti nešto imaginarno, ili jednostavno bi bilo jako skupo izvesti to u stvarnosti a sa današnjom tehnologijom to ne stvara veliki problem. Scene poput eksplozija zgrada ili letenja helikopterom i sl. sve se rade u postprodukciji s iznimno velikom kvalitetom a da prosječni gledatelj televizije ne uoči razliku.

- **Kolor korekcija**

Korekcije boje svakog kadra se mogu raditi zajedno s uređivanjem epizode ali nije strano i da se radi poslije gore navedenih procesa. Najbitnije je, kada se gleda kroz cijelu epizodu, da ne dolazi do velikih odstupanja u zasićenju boja između kadrova i pažljivo se korigiraju da dobijemo na kraju lijepe, spontane prijelaze između scena.

Na kraju kada su odrađeni svi procesi, i detaljno pregledani dobije se finalni sadržaj koji je spreman za distribuciju, odnosno krajnje emitiranje na televiziji.

3. Praktični dio

Nakon definiranog teoretskog dijela cijelog procesa organizacije TV serije na redu je najbitniji dio, a to je snimanje. Ovaj dio biti će podijeljen na 2 segmenta jer su 2 snimateljske ekipe (studio/lokacija), koje imaju zajedničke ali i različite dijelove izvršavanja snimanja.

3.1. Snimanje u studiju

Studio ima fiksno radno vrijeme koje je u pravilu od 7 – 19h jer na njih ne utječu vremenski faktori kao na lokaciji. Kao što je unaprijed dogovoreno na dispoziciji, glumci dolaze u zakazano vrijeme (nerijetko i sat vremena prije početka snimanja). Iz toga se da razumjeti da prvi na posao dolaze iz sektora garderobe i šminke kako bi, kada dođe vrijeme za snimanje glumci bili spremni. Također, kada dolazi prvi glumac taj dan u isto vrijeme dolazi i 2. asistent režije jer mora biti siguran da je glumac došao na vrijeme ili ako netko kasni da eventualno zamjeni redoslijed prve scene ako je moguće (naravno u slučaju da su svi glumci spremni za tu scenu) i da to dokumentira kako bi se znalo zašto npr. se taj dan krenulo kasnije snimati.

Ostali dio snimateljske ekipe dolazi u 7h i u pravilu je procijenjeno vrijeme (od strane planera snimanja) 15 minuta za pripremu za snimanje (uspostava komunikacije, postavljanje kamera/rasvjete/rekvizite i ostalog). Paralelno glumci vježbaju tekst u glumačkoj prostoriji.

Kada je set spreman, 1. asistent preko komunikacije javlja 2.asistentu da može pozvati glumce. Kada glumci odu na set, drugi asistent javlja fizički svakom sektoru da su glumci na setu kako bi znali da uskoro kreće snimanje (kod sektora garderobe i šminke oni pošalju 2 osobe da odu na set a ostali ostaju u svojim prostorijama jer dolaze glumci i statisti za sljedeće scene koji moraju bit spremni). I tako se radi za snimanje svake scene kroz cijeli snimateljski dan.

Ako na primjer, neki glumac snima prvu scenu u danu i onda je slobodan 10 scena, tada u dogovoru sa 2. asistentom definiraju vrijeme kada se treba vratiti. Tada drugi asistent provjerava s garderobom i šminkom da li za njihovu sljedeću scenu ima nekih promjena frizure/šminke ili kompleksniji kostim te oni daju procjenu trajanja, i na temelju toga 2.

asistent izračuna kada se treba vratiti. Naravno, treba uzeti u obzir kako je moguće da će do tada snimanje scena trajati možda dosta manje ili više od procijenjenog trajanja snimanja scena tako da uvijek trebaju biti dostupni u slučaju da se nešto promijeni (uz to vrijeme dodati i vrijeme za vježbanje teksta s ostalim glumcima, pogotovo ako su velike ili zahtjevne scene).

Kada glumci dođu na set, snimanje (prosječne) scene se odvija sljedećim redoslijedom:

3.1.1. Glumačka proba

Redatelj dolazi na set i s glumcima prolazi tekst te ih usmjerava kako bi se trebala odvijati radnja, koje emocije naglasiti i ostalo. Znači, ovaj dio je samo fokusiran na sadržaj i izvedbu scene.

3.1.2. Tehnička proba

1. asistent režije moli tišinu na setu i svi idu na svoje početne pozicije. Kada su glumci, snimatelji i snimači zvuka spremni, započinje tehnička proba. U probi se sve radi kao i da se snima, i zapravo tehnička proba služi kako bi mogli vidjeti potencijalne probleme koji bi se mogli dogoditi tijekom snimanja.

Svaki sektor pomno prati tehničku probu i gleda da li nešto nije u redu ili eventualno treba korigirati.

Prvi asistent također prati tekst koji se izgovara i po potrebi usred tehničke probe kaže glumcima (po napatku režije preko komunikacije) kako bi trebali izgovoriti ili određene pokrete ispravno napraviti.

Snimatelji (u komunikaciji s režijom) dogovaraju kako treba izgledati kadar svake kamere, što podrazumijeva praćenje glumca tijekom cijelog kretanja (da li u određenom trenutku puste da glumac izađe iz kadra), da li da ostave više ili manje prostora iznad glave ili nekog objekta, po napatku direktora fotografije izmjenjuju tehničke detalje kamere (balans bijele boje, otvor blende i sl.). Također paze na refleksije kako se neki dio snimateljske opreme ili ekipe ne bi vidio u kadru.

Asistenti kamere nakon tehničke probe, podešavaju po potrebi stativ, mijenjaju objektiv, podešavaju/postavljaju/skidaju klape s kamere ili stavljaju filtere. Ako glumac ulazi u kadar i zatim dođe do određenog mjesta gdje izgovara replike, asistenti stavljaju marker na pod kako bi glumci znali stati u savršenu poziciju za kadar.

Ton majstor pažljivo sluša zvuk i pazi da li su neki dijelovi glasniji (poput vrištanja, deranja) ili tiši (plakanje) te po potrebi podešava razinu tonskog signala, a glasnoću zapisa mijenja na pojačalima zvuka. Također, obraća pozornost da li mikrofoni ispravno i čisto snimaju zvuk ili neki slični tehnički problem se odvija koji bi mogao narušiti kvalitetu snimanja.

Snimatelji zvuka prethodno provjeravaju kod snimatelja kakav imaju objektiv da znaju koliko se mogu približiti glumcu s mikrofonom da ne uđu u kadar. Moraju obraćati pozornost na pokrete kamere kako bi znali kako se mogu kretati tijekom snimanja i isto od velike važnosti paziti da se nigdje u kadru ne vidi sjena od mikrofona ili od njih.

Kostimografi i šminka/frizura imaju monitor pored seta i prate da li trebaju što popraviti ili promijeniti prije početka snimanja.

Nakon što dođe do kraja tehničke probe 1. asistent govori: „ Stop!“ i nakon konzultacija s režijom najavljuje korekcije.

3.1.3. Korekcije

U ovome dijelu se analiziraju sve neželjene stvari koje su se dogodile tijekom tehničke probe te se daje do znanja svakom sektoru što treba popraviti. Najčešće to zna biti da se vidi nešto u refleksu ili mikrofonom u kadru te im se prenese koliko imaju prostora. Također se (ako direktor fotografije nije zadovoljan slikom) nalaže da se stavi određeni filter na kameru, usmjeri bolje rasvjeta, snimatelj da se malo pomakne ili da nešto sa seta se makne ili bolje postavi (rekvizita) radi

boljeg konačnog izgleda. Za kraj, po potrebi se popravljaju šminka, frizura i kostim.

3.1.4. Snimanje

Sada, kada svaki sektor točno zna kako što treba raditi, sve je spremno za snimanje. Prvi asistent opet moli za tišinu, i govori da mogu pokrenuti prvo zapisivanje zvuka, zatim kamere i kada dobije potvrdu od njih da je pokrenut zapis, prikazuje klapu (tako da vide sve kamere), govori osnovne podatke (broj epizode, scene, kadra i prolaza; npr. epizoda 134, scena 5, 1. kadar, 1. put), zatim lupa klapu, pomiče se iz kadra i kada su svi spremni govori: „ Akcija“.

Treba istaknut jednu situaciju u vezi lupanja klape koja se često zna događati, a jako je bitno za znati.

Naime, nisu uvijek kamere savršeno postavljene da mogu uhvatiti klapu sa svim informacijama zato kada se dogodi takva situacija proces je sljedeći:

- Prikažemo klapu prema jednoj (ili dvjema ako je moguće) kameri
- Izgovorimo informacije o sceni koju snimamo
- Lupimo klapu
- Pomaknemo se gdje zadnja kamera vidi klapu
- Govorimo „ Drugi udarac za kameru A (ili B ili C ovisno koja snima)
- Lupamo opet klapu

Ovo je jako bitno za postprodukciju kako bi montažer točno znao uskladiti audio sa videozapisom, jer u protivnom imao bi dva zvuka lupanja klape i morao bi nepotrebno trošiti vrijeme kako bi otkrio za koju kameru je bio taj drugi udarac.

Nakon što je izrečena „ Akcija “ kreće snimanje scene. Sve se odvija kao na tehničkoj probi samo što ovaj put paze svi (glumci i snimateljska ekipa) na upute od režije na što trebaju pripaziti da se ne bi ponovila neka greška koja je bila u tehničkoj probi.

U pravilu snima se 2 prolaza, što znači 1. prolaz je uvijek široki kadar, odnosno koriste se objektivni za *master shot* i/ili američki plan. U drugom prolazu se najviše koriste objektivni za krupne kadrove (npr. 85mm ili 135mm).

To je neka osnovna „formula“ koja u većini slučaja funkcionira odlično za montažu i ima dosta prostora za različito korištenje kadrova.

Ako bi teklo sve savršeno (tehnički i glumački) bez ponavljanja kadrova i ako ne bi bila velika scena, sve bi trajalo oko 15 minuta. Što je zapravo jako malo vremena s obzirom na koliko stvari se sve pazi da bude kako je zamišljeno.

Kada imamo situaciju da usred scene glumac ili više njih treba ući u prostoriju ili pokucati na vrata i sl. tada 2. asistent režije dolazi na set. Postavi se blizu glumca tako da se ne vidi u kadru i na znak režisera ili na određenu repliku (koju čuje na komunikacijskim slušalicama) daje znak glumcu kada može ući u prostoriju ili napraviti što je u scenariju zamišljeno.

- **Freeze (hrv. Zalediti, zaleden)**

Kada usred snimanja scene glumac zaboravi ili kaže krivu repliku koristi se *freeze*, kako ne bi trebalo ponovno snimati scenu ispočetka. Snimanje bi daleko više koštalo i duže trajalo kada bi za svaku sitnicu trebali zaustavljati prolaz i ići skroz ispočetka (ovo se primjenjuje u 90% slučajeva, naravno ako je neka jako bitna scena koja zahtjeva da bude snimana sve u jednom prolazu onda se ne primjenjuje).

Kako i kada koristiti *freeze*?

Kao i prethodno navedeno, kada glumac pogriješi s tekstom, režija javlja preko komunikacije prvom asistentu, on govori: „*freeze*“ i svi se „zamrznu“ odnosno ostanu u poziciji u kojoj su u tom trenutku. Zatim prvi asistent objašnjava glumcima kako bi trebao ići tekst, i dogovore se od koje replike nastavljaju dalje (u pravilu 2-3 replike do tog trenutka). Nakon što su se dogovorili, prvi asistent provjerava sa svima da li su spremni za nastavak, nakon potvrdnog odgovora opet govori: „akcija“ i snimanje scene se nastavlja.

U montaži ovo ne predstavlja veliki problem jer imaju 2 različita prolaza s više kamera snimljeno pa se lako uspije montirati scena bez poteškoća.

- **Pick up (hrv. podignuti, pokupiti; u našem kontekstu: snimiti dio scene)**

U situaciji da određeni dio scene se više puta mora *freezat* i krajnji rezultat nije dobar, redatelj odlučuje da li će se ponavljati cijela scena ili ako je veći dio scene dobar, a na primjer samo kraj treba ponoviti, onda se koristi *pick up*. Prethodno se dogovori od kojeg dijela scene se nastavlja i sa tim počinje snimanje dijela scene. Ovo se često koristi kada su duže scene (3 ili više stranice teksta) te samo se ponavlja određeni dio.

Na filmskoj klapi posebno se zapisuje *pick up* kako bi se u montaži znalo kako se radi o dijelu, a ne cijeloj sceni (a montažer na temelju skript izvještaja točno zna o kojem dijelu). On se na klapi zapisuje kao npr. Pick up prvog kadra: 1/ pick up.

Važno je za znati da od trenutka kada prvi asistent kaže akcija, ne vezano ako se dogodi neka velika buka u pozadini ili nešto slično, svi rade kao da ništa nije bilo i nitko ne smije prekinuti ili zaustaviti zapisivanje do trenutka kada prvi asistent ne kaže: „Stop!“. Tek nakon što je to izrečeno mogu se zaustaviti zapisivanje zvuka, kamere i može se pričati na setu.

- **Rotiranje rasporeda snimanja scena**

Kao što je ranije navedeno, za svaki snimajući dan napravi se dispozicija sa rasporedom snimanja scena i po njoj se radi u idealnim uvjetima. Kako je prava rijetkost da snimanje ide po zamišljenom (pogotovo kada je 20-tak scena u jednom danu), mora se rotirati raspored snimanja scena kako bi imali optimalnu produktivnost.

Neki od razloga zašto dolazi do rotacija:

Glumac je bolestan ili ne može doći na dogovoreno vrijeme zbog prometa ili prvo snima u lokacijskoj ekipi koja je u minusu pa će kasniti i slično, snimanje jedne ili više scena je trajalo duže ili kraće od procijenjenog vremena (što znači

da vrijeme ostalih scena u danu se pomiče ranije ili kasnije pa se mora provjeriti da li glumci i statisti mogu doći u novo dogovoreno vrijeme).

Kada se dogodi neka od prethodno navedenih situacija proces rotiranja scena je sljedeći:

- 1. i 2. asistent odu do ploče s planom snimanja scena i uzimajući u obzir koji glumci su u daljnjim scenama (ako u tom trenutku neki glumci već su na setu i spremni) onda se može računati na te scene da idu prve, također se mora obratiti pozornost na kojim setovima se snima (cilj je da ima što manje promjene setova odnosno da se što više ili sve snima na jednom setu pa da se preseli na drugi). Isto vrijedi i za promjenu rasvjete jer vremenski su iste kao i promjena seta. Jako bitno je provjeriti da li ti glumci snimaju na lokaciji prije ili poslije kako ne bi došlo do preklapanja. Uz to se treba provjeriti sa šminkom i garderobom da li imaju veće promjenu frizure/šminke/garderobe što bi moglo odnesti puno vremena.
- Zatim se provjerava s glumcima i statistima (u slučaju da trebaju doći u drugo vrijeme) da li su oni slobodni i u mogućnosti doći.
- Provjera s planerom snimanja da ako je veliko kašnjenje u odnosu na predviđeno vrijeme snimanja, ispadaju neke scene, odnosno koje scene imaju veći prioritet i da li mu odgovara novonastali plan snimanja.

Kada, uzimajući sve faktore u obzir, se dogovori novi plan snimanja 2. asistent radi sljedeće:

Na glavnoj ploči ispiše koje scene su izbačene ili ubačene i s brojevima označuje novi redoslijed snimanja scena. Dogovara s glumcima i statistima nova vremena kada moraju doći u studio i informirati ih o novom rasporedu. Svakom sektoru jasno objasniti novi redoslijed kako bi svatko točno znao kako se snima. U odjelu šminke i frizure, na njihovoj ploči napisati nova vremena dolaska glumaca i dodatno ih obavijestiti o novom rasporedu.

Ovakve situacije mijenjanja rasporeda se često znaju događati i jako je bitno u kratkom vremenskom roku provjeriti sve faktore i napraviti novi plan i uz to pravilno proslijediti informacije.

3.2. Snimanje na lokaciji

Postoje dvije snimateljske ekipe, no lokacijska ekipa ne nužno snima svaki dan na nekoj lokaciji ili više njih. Kako bi se dotaknule sve ključne točke organizacije i princip rada u ovom timu, izlagat će se stvari u scenariju da lokacijska ekipa prvo snima na jednoj pa na drugoj lokaciji uključujući s noćnim scenama.

Ima puno sličnih situacija koje rade kao i studijska ekipa, ali i različitih što će u daljnjem tekstu biti objašnjeno.

Uzevši u obzir da se snimaju noćne scene, radni dan lokacijske ekipe počinje kasnije jer isto imaju 12 satno radno vrijeme i za primjer ćemo uzeti da noć pada oko 19h. Što znači da radno vrijeme će biti 10-22h.

Početak radnog dana izgleda tako da glumci, kostimografija, šminka/frizura i drugi asistent dolaze ranije u dogovoreno vrijeme kako bi svi bili spremni za pokret kada treba (u pravilu pola sata nakon ostatka ekipe). Ostatak radne ekipe kreće na lokaciju točno u 10h i kada doći treba im pola sata da se sve postavi.

Što sve podrazumijeva postavljanje radne stanice i seta kada se dođe na lokaciju?

Prvi dolazi organizator lokacije i on određuje parkiranje svih kamiona i kombija, pazeći pritom da nikome se ne smeta i da ima dobra prohodnost. Također osigurava glumačku prostoriju gdje glumci vježbaju tekst, garderobu gdje se presvlače te prostor za šminku/frizuru (po potrebi se ti prostori osiguravaju jer svi glumci prvo dolaze u studio i tamo se spremaju ali ako za druge scene imaju promjenu kostima ili frizure treba im dodatna prostorija, a najčešće ako je lokacija npr. u šumi onda se osigurava kamper posebno namijenjen za te svrhe).

Nakon što su se svi smjestili, prvo agregatist uspostavlja struju i produžuje ju svakom sektoru.

Sektor režije prolazi scenarij i provjeravaju kako će izvesti osmišljeno na lokaciji.

Asistenti kamere osposobljavaju kamere, provjeravaju baterije i ostale tehničke stvari, te ih postavljaju na stativ ili ovisno koja metoda snimanja će biti (hand held – iz ruke; kran, far i sl.). Također provjeravaju sve objektivne i filtere da li su u zadovoljavajućem stanju kako ne bi kasnije bilo problema. Uz sve to, moraju uspostaviti sliku svih kamera s režijom (koja se nalazi u režijskom kombiju) i postavljaju monitore pazeći da prijenos slike funkcionira kako bi neometano sektor režije mogao pratiti i davati naputke tijekom snimanja.

Ton majstor postavlja komunikaciju, što podrazumijeva spajanje tonske radne stanice s režijom, uspostava svih slušalica između sektora režije i kamere, provjera da li su bubice (mali mikrofoni koji se stavljaju na glumce) ispravni i imaju pune baterije u njima i također vrijedi za glavne mikrofone.

Sektor rasvjete, zajedno sa agregatistom uspostavljaju struju i spajaju svoju opremu po potrebi te po naputcima direktora fotografije slažu rasvjetu.

Rekviziteri osiguravaju potrebitu rekvizitu i ako su u pozadini zgrade ili bilo što ima nekakav logo ili što bi se moglo vidjeti u kadru a da nije od sponzora moraju adekvatno kamuflirati.

Grip sektor slaže *dolly* ili *crane* (hrv. kran) ili bilo kakvo kompleksnije postavljanje kamere ovisno o želji redatelja.

Nakon što je set složen i cijela radna stanica postavljena dolaze glumci (i statisti po potrebi) s drugim asistentom, kostimografima i sektorom frizure/šminke.

Proces snimanja se isto odvija kao i u studiju, znači redoslijedom ide: glumačka proba, tehnička proba, korekcije i snimanje (1., 2. ili više prolaza).

Dodatak za tehničku probu što se radi na lokaciji, a u studiju nema potrebe za njima su „bubice“ uz glavne mikrofone za snimanje zvuka, i šarferi (fokus majstori) kontroliraju fokus i po dogovoru sa režiserom zaduženi su za oštrinu slike.

Procijenjeno vrijeme svake scene je dosta duže nego u studiju zbog ne mogućnosti kontroliranja okoline i vremena.

Paralelno sa svakom snimljenom scenom drugi asistent režije javlja studiju u točno koliko sati je koja scena snimila kako bi se znalo kalkulirati kada/ako će glumac stići na vrijeme za tamo snimati scene ili ako će se rotirati scene da znaju uzeti u obzir.

Promjena lokacije

Nakon što su sve scene snimljene na toj lokaciji, ide se na drugu, proces je sljedeći. Drugi asistent provjerava s garderobom, šminkom/frizuricom i rekvizitom da li što treba slati nazad s glumcima u studiju i po rasporedu za transport pravilno ih usmjeri i šalje te javlja drugom asistentu režije u studiju vrijeme odlaska kako bi znali okvirno vrijeme njihova povratka. Također za sljedeću scenu na drugoj lokaciji drugi asistent s lokacije kalkulira koliko će trebati do te lokacije i koliko će trebati vremena da se set postavi da zna javiti u studiju kada glumci da krenu iz studija kako bi sve išlo normalnim tijekom. Paralelno, promjena lokacije funkcionira na istom principu kao i kao početak radnog dana, sektor režije i organizator lokacije odlaze prvi na lokaciju dok ostatak ekipe sprema opremu i kreće.

Noćne scene

Kada (ako) se snime sve dnevne scene i ostaje se na toj lokaciji, set se priprema za noćno snimanje. To podrazumijeva dogovor dolaska glumaca iz studija po principu kao što je prethodno objašnjeno, i postavljanja rasvjete. Najčešće planer snimanja procjeni 45-60 minuta za postavljanja rasvjete i modifikaciju kamera za noćno snimanje. Snimanje ne počinje dok nije potpuni mrak odnosno dok nebo nije skroz mračno, no u međuvremenu se obavlja glumačka i tehnička proba tako da dok dođe mrak odmah se može snimati, kako se ne bi gubilo vrijeme nepotrebno.

Organizacija transporta

Transport i procijenjeno vrijeme putovanja je od izuzetno velike važnosti kako bi glumci (i po potrebi statisti) došli na vrijeme i kako bi sve teklo isplaniranim tijekom.

Organizator transporta radi raspored (snimateljska ekipa, glumci, statisti i vozila koja se koriste u snimanju) za 2-3 dana unaprijed. Nakon što napravi raspored, postavlja ga na glavnu ploču kako bi ga svi mogli vidjeti.

Raspored vožnje uključuje: Glumce/statiste/snimateljsku ekipu, vrijeme polaska, ime i prezime vozača i vrijeme povratka. Također sadrži, ako je potrebno, specifikacije vozila i kada treba biti na setu.

Kada dođe situacija da dolazi do rotacije scena na lokaciji, mora se uzeti u obzir da se mora provjeriti da li ima slobodnih vozača/vozila i da li se (ako scena zahtjeva) može pomaknuti vrijeme vozila kada trebaju biti na setu.

Ako dođe do promjene rasporeda i svi se faktori provjere onda drugi asistent dogovara sa organizatorom transporta novi raspored vožnja i obavještava sve vozače kao i drugog asistenta u studiju kako bi znao slati glumce/statiste na lokaciju.

4. Zaključak

Proces organiziranja i realizacije snimanja je vrlo kompleksan koji zahtjeva puno pažnje na detalje u svakom koraku. Kako bi projekt bio što uspješniji u samome startu se trebaju definirati ključni segmenti (financijska konstrukcija i sl.) te se trebaju predvidjeti potencijalni problemi koji se mogu dogoditi te imati spremna rješenja.

Kroz ovaj rad upoznava se čitatelja sa svim sektorima i koracima potrebnima za organiziranje i realiziranje snimanja TV serije u Hrvatskoj, kao i sa svim bitnim čimbenicima kako se to u praksi odvija. Također, ovakav plan organizacije se primjenjuje u većini televizijskih i filmskih produkcija u svijetu.

Ključ svake provedbe pomno smišljenog plana je dobra organizacija i komunikacija između ljudi te razumijevanje njihovog doprinosa u cjelini.

U Varaždinu, datum

---

potpis

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, MATEO MARTINOVIC (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom ORGANIZACIJA I REALIZACIJA SMANJA TV SERIJE (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova. U HRVATSKOJ

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

M. Martinović

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, MATEO MARTINOVIC (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom ORGANIZACIJA I REALIZACIJA SMANJA TV SERIJE (upisati naslov) čiji sam autor/ica. U HRVATSKOJ

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

M. Martinović

(vlastoručni potpis)

5. Literatura

1. <http://www.videomajstor.com/filmmaking-filmska-ekipa>, pristupljeno 15.6.2020
2. <https://entertainment.howstuffworks.com/tv-production1.htm>, pristupljeno 16.6.2020
3. <http://pomet.adu.hr/tvrasvjeta/oldweb/htms-osnove/kvaliteta.htm> pristupljeno, 4.9.2020
4. <http://pomet.adu.hr/tvrasvjeta/oldweb/htms-osnove/osp.htm>, pristupljeno 4.9.2020
5. <https://www.videoexpert.eu/en/4K/sony-pxw-fs7/>, pristupljeno 5.9.2020
6. A. Peterlić: Osnove Teorije Filma, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 2001

Popis slika

Slika 2.1. Prikaz udjela svakog koraka projekta; Izvor: http://probakster.si/pred-produkcija-je-80-celotne-video-produkcije-808/	4
Slika 2.2. Filmska klapa; Izvor: http://prizmafoto.hr/index.php?route=product/product&product_id=3207	7
Slika 2.3. Primjer početne strane dispozicije; Izvor: Nova Tv	11
Slika 2.4. Kamera Sony FS7; Izvor: https://www.videoexpert.eu/en/4K/sony-pxw-fs7/	12
Slika 2.5. Crane; Izvor: http://moviebird.com/	15
Slika 2.6. Postavljanje fara (dolly-a); Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/Grip_(job)#/media/File:Camera_grip.jpg	16
Slika 2.7. Razlika između sunčevog i mekog svjetla; Izvor: http://pomet.adu.hr/tvrasvjeta/oldweb/htms-osnove/kvaliteta.htm	17
Slika 2.8. Primjer pravilnog snimanja zvuka; Izvor: https://www.youtube.com/watch?v=xvDEAQT8aBU	21